

DOI: <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2025-12-10>

УДК 364.362-057.87:[355.01+616-036.21]

Володимир Іванович Староста
ORCID iD <http://orcid.org/0000-0002-5880-2482>
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна
volodymyr.starosta@uzhnu.edu.ua

ГРУПИ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СТУДЕНТІВ ДО І ПІД ЧАС УСКЛАДНЕНИХ УМОВ (ПАНДЕМІЯ COVID-19, ВОЄННИЙ СТАН В УКРАЇНІ)

У науковій статті проведено порівняння поглядів учасників освітнього процесу щодо виявлення груп їх соціальної підтримки у вищій школі до та під час ускладнених умов (пандемія Covid-19, воєнний стан в Україні). Для опрацювання результатів анонімного онлайн-опитування 4069 студентів за окремими ознаками респондентів (освітній рівень, стать, форма навчання, спеціальність) використано комп'ютерну програму IBM SPSS Statistics 23. Встановлено, що до (2019) та на початку ускладнених умов (2020) зростає кількість досліджених груп від чотирьох до семи з соціальною підтримкою високого та середнього рівня. Показано наявність статистично значущих відмінностей (t-критерій; $p \leq 0,05$) у посиленні підтримки при переході 2019 → 2020 у випадку студентів-однокурсників, студентів старших курсів, академнаставника, викладачів, деканату, соціальних мереж, самопідтримки. В ускладнених умовах (2020-2024) для студентів соціальну підтримку від більшої кількості груп/джерел (наведена сумарна кількість груп з високим та середнім рівнем підтримки) отримують магістранти (9) порівняно з бакалаврами (7), респонденти жіночої статі (7) порівняно з респондентами чоловічої статі (5), студенти заочної форми навчання (9) порівняно з очною (7), студенти педагогічних спеціальностей (9) порівняно з іншими спеціальностями (6), студенти опитування 2024 (9) порівняно з 2020-2023 (6). Встановлено, що родина та самопідтримка належать до вищого рівня підтримки; друзі, однокурсники, викладачі, соціальні мережі – середнього рівня; інші групи – низького та середнього рівня підтримки студентів. Виявлено тенденцію щорічного зростання підтримки соціальних мереж та професійного психолога.

Ключові слова: соціальна підтримка; групи підтримки; адаптація студентів; пандемія Covid-19; воєнний стан в Україні; онлайн-опитування студентів.

Вступ. Початок навчання у вищій школі супроводжується низкою змін у життєвій траєкторії студентів. Важливою умовою успішної адаптації до таких змін, а також подальшого навчання у вищій школі є підтримка молодих людей з боку різних соціальних джерел – родини, друзів, студентів тощо. Огляд праць показує кілька варіантів визначень для ключових понять нашого дослідження («підтримка» та ін.). У контексті нашої тематики, поняття «підтримка» розглядаємо як «те, що підтримує кого-, що-небудь, служить опорою комусь, чомусь» (Білодід (ред.), Т. 6, С. 516), «соціальний» – пов'язаний із життям і стосунками людей у суспільстві (Білодід

(ред.), Т. 9, С. 476]; «група» – сукупність осіб, об'єднаних спільною метою, ідеєю, працею і т. ін. (Білодід (ред.), Т. 2, С. 182); поняття «адаптація» у біологічному значенні – пристосування організмів, органів чуття до умов існування, до оточення (Білодід (ред.), Т. 1, С. 19); «соціальна підтримка» – це надання як психологічних, так і матеріальних ресурсів для задоволення потреби людини в турботі, схваленні, допомозі, безпеці тощо (Cohen, 2004). На основі поданих визначень поняття «групи соціальної підтримки студентів», з нашого погляду, можна розглядати як сукупність осіб, об'єднаних спільною діяльністю з метою надання як психологічних, так і матеріальних

ресурсів для задоволення потреби студентів у турботі, схваленні, допомозі, безпеці тощо.

Соціальна підтримка студентів сприяє їх адаптації як у новому освітньому середовищі, так і наступної адаптації до майбутньої професійної діяльності. Отже, вважаємо, що це один із чинників, який уможливорює реалізацію принципів студентоцентрованого навчання для забезпечення якості навчання (В. Мороз та ін., 2018). Повністю погоджуємось з висновками дослідження М. Бойко (2019, С. 44), де зазначено, що до цілей студентоцентрованої моделі освіти можна віднести отримання кожним випускником закладу вищої освіти знань, які забезпечують можливість швидкої адаптації до змін в суспільстві та економіці; професійних компетентностей, що стимулюють прагнення до постійного самовдосконалення; розвиненого критичного мислення, яке дозволяє з успіхом діяти в умовах невизначеності, поліваріантності рішень; умінь і досвіду здійснювати вибір та реалізовувати право використання свого голосу в процесі ухвалення управлінських рішень.

Різні аспекти адаптації здобувачів вищої освіти висвітлюють А. Yerken, L.A. Nguyen Luu (2022), M. Wei et al. (2008), P.N. Nguyen et al. (2020), Y. Kotera et al. (2023) та ін.; розуміння адаптації як тривимірної структури, що передбачає психологічну, соціально-культурну та навчальну адаптацію, аналізується J.W. Berry (1997), K.E. Perry, R.S. Weinstein (1998) та ін.

Об'єктивна соціальна підтримка, як правило, оцінюється через самооцінку фактично отриманої соціальної підтримки; суб'єктивна соціальна підтримка, зазвичай, вимірюється або як уявна соціальна підтримка, або як відчуття соціальної інтеграції чи зв'язку (M. Bender et al., 2019). Усі види соціальної підтримки позитивно впливають на психологічну адаптацію, але суб'єктивна підтримка має сильніший позитивний зв'язок, ніж об'єктивна соціальна підтримка. Дослідники M. Bender et al. також виявили загальний позитивний зв'язок (коефіцієнт кореляції $r=0,20$, 95% довірчий інтервал 0,16-0,23) між соціальною підтримкою та психологічною адаптацією іноземних студентів; описують, що отримання соціальної підтримки з кількох джерел (тобто змішаних джерел) пов'язане з найкращими

результатами. У нашому дослідженні в якості таких джерел розглядаємо соціальні групи з найближчого оточення студентів. Соціальна підтримка набуває особливої ваги в ускладнених умовах навчання під час світової пандемії Covid-19 (N. Ghouname, 2020 та ін.), воєнного стану в Україні (Староста, 2023), коли набуває поширення дистанційне та змішане навчання. Студенти, які розпочинають онлайн-навчання мають різний досвід такої діяльності (L. C. Yamagata-Lynch (2014), що варто враховувати педагогам та керівникам закладів освіти, аби поєднувати різні підходи до організації навчання для задоволення потреб широкого кола студентів (S. Cruywagen, & H. Potgieter, 2020). У дослідженні J.K.Grim et al. (2023) описується соціальна та академічна адаптація в умовах пандемії, а у праці N. Laugu et al. (2024) основна увага спрямована на важливість цифрової грамотності для створення належних умов постпандемічного середовища в пост-Covid-19 для соціальної адаптації сучасного покоління Z, зокрема в таких аспектах, як ідентичність, критичне мислення, участь у суспільному житті, усвідомлення прав і обов'язків, безпеки діяльності тощо.

S. Gundogan (2022) зазначає, що Covid-19 викликав психологічні проблеми в усіх вікових групах, а однією з найважливіших груп, які постраждали під час пандемії Covid-19, є студенти університетів. Серед негативних ситуацій, спричинених пандемічним процесом, у студентів є стрес. Наприклад, нами виявлено, що під час дистанційного навчання частина студентів висловлює незадоволеність психологічною комфортністю (близько 22-27%), якістю Інтернет зв'язку (близько 25-29%), власним технічним забезпеченням (близько 17-20%) (Староста, 2023) тощо.

Деякі аспекти реалізації освітнього процесу та діяльності здобувачів освіти в умовах воєнного стану в Україні описують О. Карпенко (2022), I. Lopatovska et al. (2022), О. Донченко, Н. Пшенична та Ю. Семеняко (2022), В. Староста (2024) та ін. Наприклад, О. Карпенко (2022) описує основні аспекти соціально-педагогічної підтримки українських студентів в умовах війни, зокрема отримання стипендії та грантів, фінансова допомога, медична допомога, психологічна

підтримка, кар'єрне консультування, культурні та соціальні заходи, доступ до інформаційних ресурсів тощо.

Огляд наведених вище публікацій засвідчує важливість діагностики соціальної підтримки здобувачів освіти певними групами людей, окреслена проблема особливо актуалізується в ускладнених умовах (пандемія Covid-19, воєнний стан в Україні), коли має місце використання як традиційного, так і дистанційного навчання, а також їх поєднання, тобто змішаного навчання. Отже, дослідження поглядів студентів щодо їхньої підтримки у вищій школі можемо розглядати у контексті *невирішеної раніше частини загальної проблеми соціальної підтримки здобувачів освіти певними групами людей як реалізації студентоцентрованого навчання в ускладнених умовах.*

Метою статті є виявлення та порівняння поглядів студентів щодо груп їх соціальної підтримки на прикладі Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» (далі – УжНУ) до та під

час ускладнених умов (пандемія Covid-19, воєнний стан в Україні).

Завдання дослідження: з'ясувати сучасний стан проблеми соціальної підтримки здобувачів вищої освіти; провести опитування респондентів, аби проаналізувати їх джерела/групи соціальної підтримки до та під час ускладнених умов (пандемія Covid-19, воєнний стан в Україні) залежно від різних чинників (освітньо-науковий рівень, стать, форма навчання, спеціальність, рік опитування респондентів).

Методика емпіричного дослідження. Емпіричне дослідження проводили на базі УжНУ. До анонімного онлайн-опитування з використанням Google Forms долучено 4069 респондентів упродовж 2019–2024 рр.; в умовах традиційного навчання у 2019 р. – 788. Під час ускладнених умов (2020–2024 рр.), коли використовували традиційне, дистанційне та змішане навчання – N=3281 (тут і надалі використано позначення N – кількість респондентів), що дало можливість проводити аналіз за кількома ознаками респондентів (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика респондентів, долучених до опитування 2020–2024 рр.
(Джерело: дані автора)

Ознака респондентів	Групи респондентів	Позначення	Кількість респондентів, N
Освітній рівень	Бакалаврат	Bc	2441
	Магістратура	Mgr	840
Стать	Чоловіча стать	Male	792
	Жіноча стать	Female	2489
Форма навчання	Студенти бакалаврату та магістратури разом очної форми навчання	BcMgr*	2694
	Студенти бакалаврату та магістратури разом заочної форми навчання	BcMgr**	587
Спеціальність	Студенти педагогічних спеціальностей (pedagogical specialties)	Ped	1841
	Студенти інших спеціальностей (other specialties)	OS	1440
Рік опитування студентів бакалаврату та магістратури	2020	BcMgr2020	1071
	2021	BcMgr2021	443
	2022	BcMgr2022	834
	2023	BcMgr2023	549
	2024	BcMgr2024	384

Для математичного опрацювання результатів використовували комп'ютерну програму IBM SPSS Statistics 23.

Результати дослідження та їх обговорення. Для опитування використано авторську анкету, яка серед інших питань містила питання: «З ким НАЙЧАСТІШЕ обговорюєте проблеми та успіхи, що виникають; хто НАЙБІЛЬШЕ допомагає Вам під час здобуття вищої освіти?», а також наступні варіанти груп/джерел соціальної підтримки: (1) Родина (Батьки/Родичі тощо). (2). Друзі. (3). Студенти-однокурсники. (4). Студенти старших курсів. (5). Академнаставник. (6). Викладачі. (7). Деканат. (8). Соціальні мережі. (9). Професійний психолог. (10). Сподіваюся тільки на себе/Самопідтримка. (11). Інше.

Для виявлення рівня підтримки кожної пропонованої групи студенти наводили відповіді за п'ятибальною шкалою: 1 (категорично НЕ погоджуюсь), 2 (скоріше НЕ погоджуюсь), 3 (наполовину), 4 (скоріше погоджуюсь), 5 (цілком

погоджуюсь). Отримано значення коефіцієнтів альфа Кронбаха для опитування 2019 р. – 0,699, для 2020-2024 рр. – 0,766, що засвідчує про достатню надійність отриманих результатів.

Для аналізу отриманих даних подано середні значення (позначення М) показників соціальної підтримки кожної групи за п'ятибальною шкалою. Також розраховано суми відсотків на питання, які охоплювали відповіді «наполовину», «скоріше погоджуюсь», «цілком погоджуюсь», тобто респонденти наполовину чи переважно позитивно оцінювали підтримку (рис. 1). Розглянуто показники соціальної підтримки студентів деякими групами до та на початку ускладнених умов навчання здобувачів вищої освіти в Україні (2019 р. та 2020 р.), які наведено на рис. 2. Виявлено широкий діапазон значень для 2019 від 1,75/29,9% (соціальні мережі) до 4,02/89,5% (родина); для 2020 від 1,49/14,5% (професійний психолог) до 3,86/82,8% (самопідтримка/сподіваюся тільки на себе).

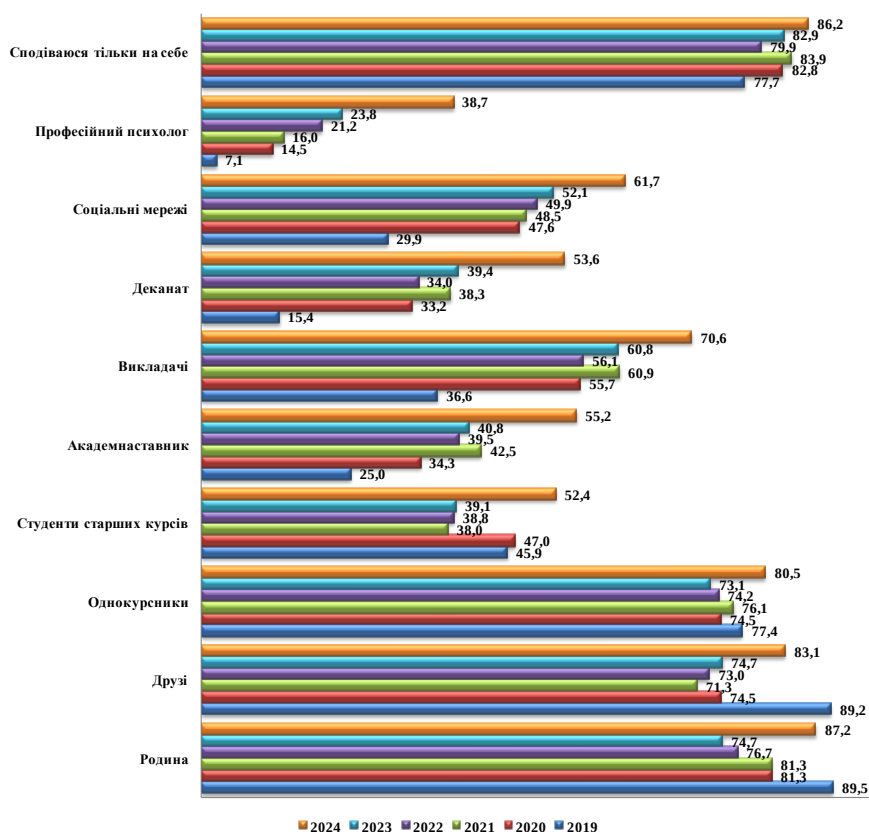

Рис. 1. Сума відповідей у % («наполовину», «скоріше погоджуюсь», «цілком погоджуюсь») щодо соціальної підтримки студентів до і під час ускладнених умов 2019-2024 рр. (Джерело: дані автора)

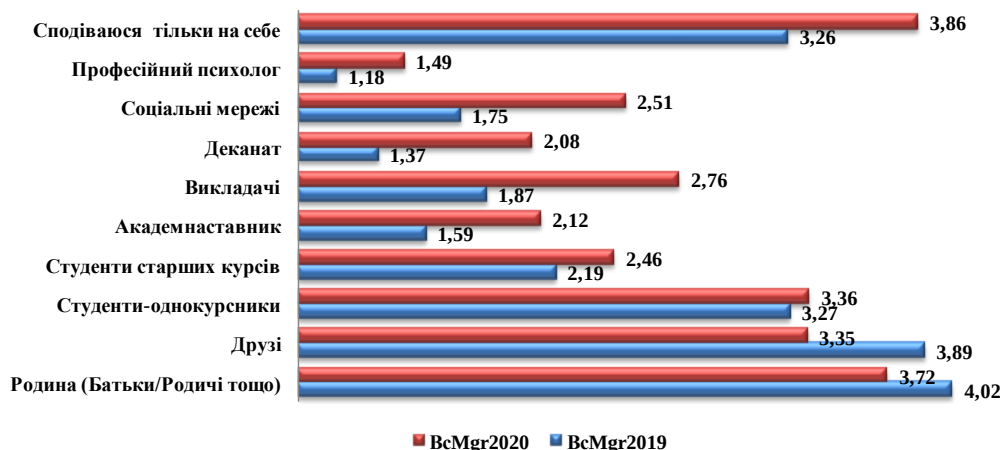

Рис. 2. Показники (середні значення) соціальної підтримки студентів до (2019 р.) і на початку (2020 р.) ускладнених умов (Джерело: дані автора)

Водночас зазначимо, оскільки у всіх випадках для відповіді «Інше» значення показника підтримки перебувало менше 1,1, тобто інші можливі джерела соціальної підтримки, на думку студентів, не мали для них суттєвого значення, то їх не розглядали надалі у порівняльному аналізі.

Середні значення показників соціальної підтримки у порядку зростання є наступними для 2019 р. : Професійний психолог (M=1,18; 7,1%) → Деканат (M=1,37; 15,4%) → Академнаставник (M=1,59; 25,0%) → Соціальні мережі (M=1,75; 29,9%) → Викладачі (M=1,87; 36,6%) → Студенти старших курсів (M=2,19; 45,9%) → Самопідтримка (M=3,26; 77,7%) → Студенти-однокурсники (M=3,27; 77,4%) → Друзі (M=3,89; 89,2%) → Родина (M=4,02; 89,5%). Подібну тенденцію з деякими змінами спостерігаємо для 2020 р. : Професійний

психолог (M=1,49; 14,5%) → Деканат (M=2,08; 33,3%) → Академнаставник (M=2,12; 34,3%) → Студенти старших курсів (M=2,46; 47,0%) → Соціальні мережі (M=2,51; 47,6%) → Викладачі (M=2,76; 55,7%) → Друзі (M=3,35; 74,5%) → Студенти-однокурсники (M=3,36; 74,5%) → Родина (M=3,72; 81,3%) → Самопідтримка (M=3,86; 82,8%).

На основі п'ятибальної шкали для групування отриманих даних за рівнями, згідно з N. Albanna, & H. Abu-Safe (2019), було виокремлено наступні три рівні показників соціальної підтримки: низький/Low рівень 1-2,33 б; середній/Medium рівень 2,34-3,67 б; високий/High рівень 3,68-5,00 б. Групування за рівнями дало змогу представити отримані дані у табл. 2. Для аналізу середніх значень отриманих показників соціальної підтримки незалежних груп проводили розрахунок t-критерію (табл. 3).

Таблиця 2

Показники та рівні соціальної підтримки студентів (2019-2020 рр.)

Респонденти		Групи/джерела соціальної підтримки										Сума рівнів		
Ознака	Групи	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Вис.	Сер.	Низ.
Рік опитування	2019	4,02	3,89	3,27	2,19	1,59	1,87	1,37	1,75	1,18	3,26	2	2	6
	2020	3,72	3,35	3,36	2,46	2,12	2,76	2,08	2,51	1,49	3,86	2	5	3
Сума рівнів	Вис.	2	1	–	–	–	–	–	–	–	1	4		
	Сер.	–	1	2	1	–	1	–	1	–	1		7	
	Низ.	–	–	–	1	2	1	2	1	2	–			9

Позначення: 1-10 – перелік груп/джерел соціальної підтримки наведено вище.

Таблиця 3

Показники соціальної підтримки студентів: результати розрахунку t-критерію ($p \leq 0,05$) для незалежних вибірок (2019-2024)

Група/джерело соціальної підтримки	Незалежні вибірки	t	Df	Sig.	MD
Родина (Батьки/Родичі тощо)	BcMgr2019-BcMgr2020	4,858	1857	,000	,299
	BcMgr2020-BcMgr2021	-,836	1512	,403	-,060
	BcMgr2021-BcMgr2022	2,509	1275	,012	,196
	BcMgr2022-BcMgr2023	1,352	1381	,177	,101
	BcMgr2023-BcMgr2024	-5,890	931	,000	-,516
Друзі	BcMgr2019-BcMgr2020	8,654	1857	,000	,532
	BcMgr2020-BcMgr2021	-,225	1512	,822	-,016
	BcMgr2021-BcMgr2022	1,290	1275	,197	,098
	BcMgr2022-BcMgr2023	-,561	1381	,575	-,039
	BcMgr2024-BcMgr2023	-3,939	931	,000	-,332
Студенти-однокурсники	BcMgr2019-BcMgr2020	-1,459	1857	,145	-,093
	BcMgr2020-BcMgr2021	-,381	1512	,703	-,026
	BcMgr2021-BcMgr2022	,873	1275	,383	,062
	BcMgr2022-BcMgr2023	1,157	1381	,247	,077
	BcMgr2023-BcMgr2024	-2,989	931	,003	-,246
Студенти старших курсів	BcMgr2019-BcMgr2020	-4,464	1857	,000	-,278
	BcMgr2020-BcMgr2021	3,726	1512	,000	,264
	BcMgr2021-BcMgr2022	-,680	1275	,497	-,051
	BcMgr2022-BcMgr2023	,024	1381	,981	,002
	BcMgr2023-BcMgr2024	-4,895	931	,000	-,429
Академнаставник	BcMgr2019-BcMgr2020	-9,423	1857	,000	-,528
	BcMgr2020-BcMgr2021	-2,493	1512	,013	-,180
	BcMgr2021-BcMgr2022	,679	1275	,497	,052
	BcMgr2022-BcMgr2023	-1,150	1381	,250	-,083
	BcMgr2023-BcMgr2024	-4,342	931	,000	-,401
Викладачі	BcMgr2019-BcMgr2020	-14,754	1857	,000	-,888
	BcMgr2020-BcMgr2021	-1,862	1512	,063	-,140
	BcMgr2021-BcMgr2022	1,614	1275	,107	,126
	BcMgr2022-BcMgr2023	-2,120	1381	,034	-,154
	BcMgr2023-BcMgr2024	-2,874	931	,004	-,256
Деканат	BcMgr2019-BcMgr2020	-13,884	1857	,000	-,718
	BcMgr2020-BcMgr2021	-1,820	1512	,069	-,127
	BcMgr2021-BcMgr2022	1,473	1275	,141	,107
	BcMgr2022-BcMgr2023	-2,262	1381	,024	-,154
	BcMgr2023-BcMgr2024	-4,814	931	,000	-,418
Соціальні мережі	BcMgr2019-BcMgr2020	-12,406	1857	,000	-,760
	BcMgr2020-BcMgr2021	-,488	1512	,626	-,037
	BcMgr2021-BcMgr2022	-,146	1275	,884	-,012
	BcMgr2022-BcMgr2023	-,901	1381	,368	-,068
	BcMgr2023-BcMgr2024	-3,421	931	,001	-,328
Професійний психолог	BcMgr2019-BcMgr2020	-7,838	1857	,000	-,309
	BcMgr2020-BcMgr2021	-1,548	1512	,122	-,085
	BcMgr2021-BcMgr2022	-2,023	1275	,043	-,127
	BcMgr2022-BcMgr2023	-1,119	1381	,263	-,069

	BcMgr2023-BcMgr2024	-5,412	931	,000	-,465
Сподіваюся тільки на себе/Самопідтримка	BcMgr2019-BcMgr2020	-9,260	1857	,000	-,600
	BcMgr2020-BcMgr2021	,448	1512	,654	,032
	BcMgr2021-BcMgr2022	1,661	1275	,097	,127
	BcMgr2022-BcMgr2023	-,761	1381	,447	-,056
	BcMgr2023-BcMgr2024	-2,344	931	,019	-,203

Позначення: t – t-критерій; df – ступені вільності; Sig. – значущість (двостороння/2-tailed); MD – середня різниця/Mean Difference.

Отримані дані рис. 1 та 2, табл. 2 свідчать, що родина, самопідтримка, друзі тощо мають вищі значення порівняно з іншими джерелами підтримки для студентів як 2019 р., так і 2020 р. Оскільки, на наше переконання, основну соціальну підтримку надають досліджені групи з високим та середнім рівнем відповідних показників, для подальшого аналізу порівнювали суми груп з такими рівнями. Наприклад, при переході 2019 → 2020 спостерігаємо зростання сумарної кількості груп соціальної підтримки з високим та середнім рівнем. У 2019 р. виявляємо такі чотири групи – родина (M=4,02), друзі (M=3,89), однокурсники (M=3,27), самопідтримка (M=3,26), а у 2020 р. ця кількість зростає до семи груп – самопідтримка (M=3,86), родина (M=3,72), студенти-однокурсники (M=3,36), друзі (M=3,35), викладачі (M=2,76), соціальні мережі (M=2,51), студенти старших курсів (M=2,46). Відповідні статистично значущі зміни у посиленні підтримки при переході 2019 → 2020 фіксують значення t-критерію

(табл. 3), а саме: зростання у випадку студентів старших курсів, академнаставника, викладачів, деканату, соціальних мереж, професійного психолога, самопідтримки. На наше переконання, це свідчить, про покращення взаємодії з учасниками освітнього процесу (студенти, викладачі, деканат) та посилення комунікації студентів у соціальних мережах, що певним чином компенсує зменшення безпосереднього спілкування в умовах пандемії Covid-19; самопідтримку можна розцінювати як посилення відчуття та усвідомлення особистої відповідальності, максимального налаштування власних ресурсів для навчання в ускладнених умовах.

Вплив груп соціальної підтримки студентів під час ускладнених умов (2020-2024) за різними ознаками респондентів представлено на рис. 3 (освітній рівень), рис. 4 (стать), рис. 5 (форма навчання); рис. 6 (спеціальність), табл. 4 (узагальнені дані), табл. 3 і табл. 5 (розрахунок t-критерію).

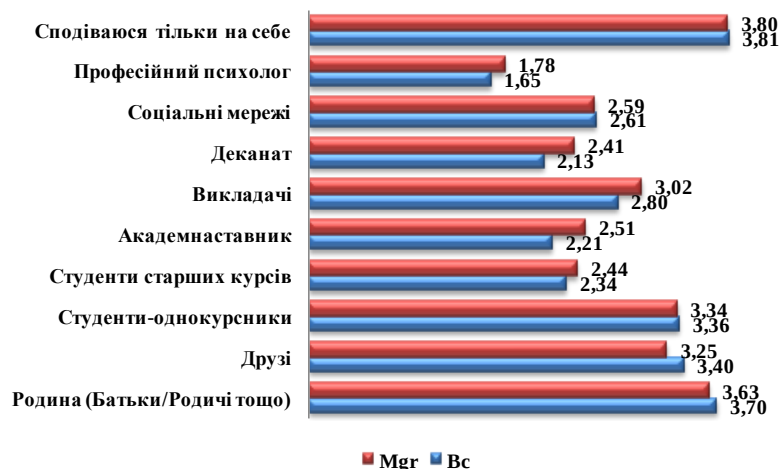

Рис. 3. Показники (середні значення) соціальної підтримки студентів під час ускладнених умов за ознакою: освітній рівень респондентів (Джерело: дані автора)

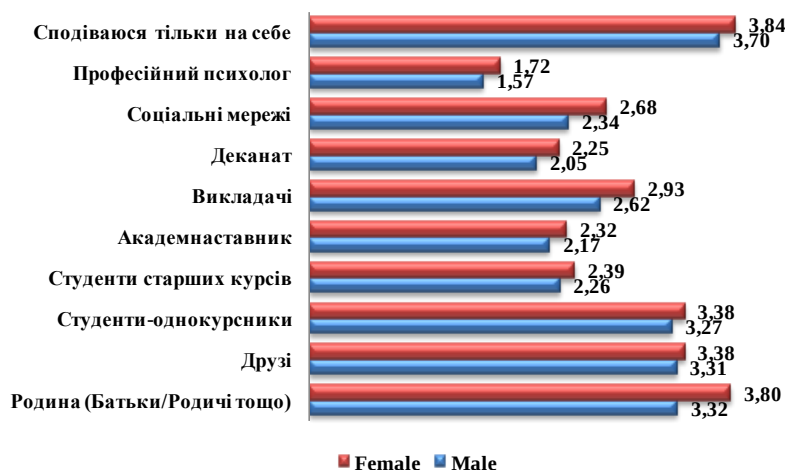

Рис. 4. Показники (середні значення) соціальної підтримки студентів під час ускладнених умов за ознакою: стать респондентів (Джерело: дані автора)

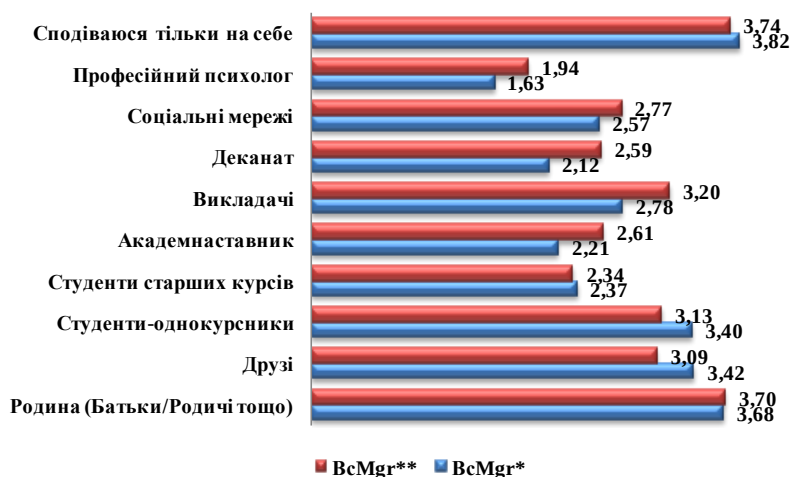

Рис. 5. Показники (середні значення) соціальної підтримки студентів під час ускладнених умов за ознакою: форма навчання респондентів (Джерело: дані автора)

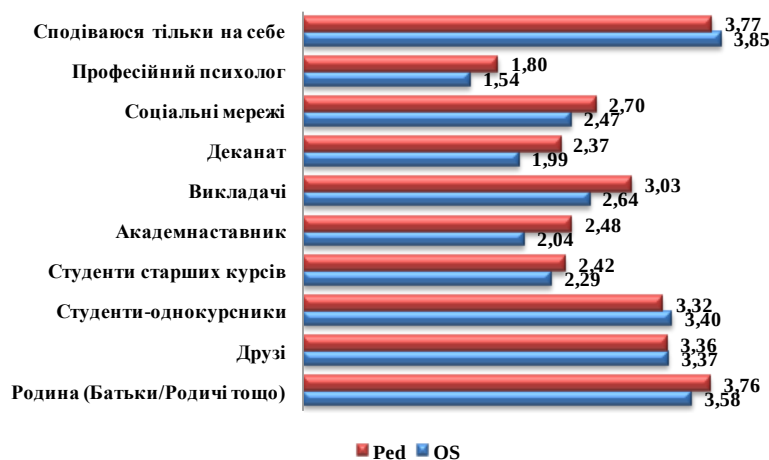

Рис. 6. Показники (середні значення) соціальної підтримки студентів під час ускладнених умов за ознакою: спеціальність респондентів (Джерело: дані автора)

Таблиця 4

Показники та рівні соціальної підтримки студентів (2020-2024 рр.)

Респонденти		Показники соціальної підтримки										Сума рівнів		
Ознака	Групи	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Вис.	Сер.	Низ.
Освітній рівень	Вс	3,70	3,40	3,36	2,34	2,21	2,80	2,13	2,61	1,65	3,81	2	5	3
	Mgr	3,63	3,25	3,34	2,44	2,51	3,02	2,41	2,59	1,78	3,80	1	8	1
Стать	Male	3,32	3,31	3,27	2,26	2,17	2,62	2,05	2,34	1,57	3,70	1	4	5
	Female	3,80	3,38	3,38	2,39	2,32	2,93	2,25	2,68	1,72	3,84	2	5	3
Форма навчання	BcMgr*	3,68	3,42	3,40	2,37	2,21	2,78	2,12	2,57	1,63	3,82	2	5	3
	BcMgr**	3,70	3,09	3,13	2,34	2,61	3,20	2,59	2,77	1,94	3,74	2	7	1
Спеціальність	OS	3,58	3,37	3,40	2,29	2,04	2,64	1,99	2,47	1,54	3,85	1	5	4
	Ped	3,76	3,36	3,32	2,42	2,48	3,03	2,37	2,70	1,80	3,77	2	7	1
Рік опитування	2020	3,72	3,35	3,36	2,46	2,12	2,76	2,08	2,51	1,49	3,86	2	5	3
	2021	3,78	3,37	3,39	2,20	2,30	2,90	2,21	2,55	1,57	3,82	2	4	4
	2022	3,58	3,27	3,33	2,25	2,25	2,77	2,10	2,56	1,70	3,70	1	5	4
	2023	3,48	3,31	3,25	2,25	2,33	2,92	2,26	2,63	1,77	3,75	1	5	4
	2024	3,99	3,64	3,50	2,68	2,73	3,18	2,67	2,96	2,23	3,96	2	7	1
Сума рівнів	Вис.		8	–	–	–	–	–	–	–	13	21		
	Сер.		5	13	13	8	4	13	4	13	–		73	
	Низ.		–	–	–	5	9	–	9	–	13	–		36

Позначення: 1-10 – перелік груп/джерел соціальної підтримки наведено вище.

Таблиця 5

Показники соціальної підтримки студентів: результати розрахунку t-критерію ($p \leq 0,05$) для незалежних вибірок за різними ознаками респондентів під час (2020-2024) ускладнених умов

Група/джерело соціальної підтримки	Незалежні вибірки	t	Df	Sig.	MD
Родина (Батьки/Родичі тощо)	Bc-Mgr	1,260	3279	,208	,066
	Male-Female	-8,895	3279	,000	-,472
	BcMgr*-BcMgr**	-,285	3279	,776	-,017
	OS-Ped	-3,805	3279	,000	-,176
Друзі	Bc-Mgr	2,817	3279	,005	,144
	Male-Female	-1,298	3279	,194	-,068
	BcMgr*-BcMgr**	5,733	3279	,000	,333
	OS-Ped	,126	3279	,900	,006
Студенти-однокурсники	Bc-Mgr	,541	3279	,589	,026
	Male-Female	-2,220	3279	,027	-,111
	BcMgr*-BcMgr**	4,847	3279	,000	,269
	OS-Ped	1,937	3279	,053	,083
Студенти старших курсів	Bc-Mgr	-1,926	3279	,054	-,099
	Male-Female	-2,598	3279	,009	-,136
	BcMgr*-BcMgr**	,515	3279	,606	,030
	OS-Ped	-2,861	3279	,004	-,129
Академнаставник	Bc-Mgr	-5,602	3279	,000	-,295
	Male-Female	-2,765	3279	,006	-,149
	BcMgr*-BcMgr**	-6,683	3279	,000	-,400
	OS-Ped	-9,618	3279	,000	-,442
Викладачі	Bc-Mgr	-4,111	3279	,000	-,219

Деканат	Male-Female	-5,807	3279	,000	-,315
	BcMgr*-BcMgr**	-6,923	3279	,000	-,418
	OS-Ped	-8,358	3279	,000	-,388
	Bc-Mgr	-5,471	3279	,000	-,275
Соціальні мережі	Male-Female	-3,893	3279	,000	-,200
	BcMgr*-BcMgr**	-8,251	3279	,000	-,470
	OS-Ped	-8,710	3279	,000	-,383
	Bc-Mgr	,236	3279	,813	,013
Професійний психолог	Male-Female	-6,067	3279	,000	-,340
	BcMgr*-BcMgr**	-3,247	3279	,001	-,204
	OS-Ped	-4,721	3279	,000	-,229
	Bc-Mgr	-2,825	3279	,005	-,126
Сподіваюся тільки на себе/Самопідтримка	Male-Female	-3,217	3279	,001	-,147
	BcMgr*-BcMgr**	-6,199	3279	,000	-,314
	OS-Ped	-6,500	3279	,000	-,254
	Bc-Mgr	,020	3279	,984	,001
	Male-Female	-2,636	3279	,008	-,140
	BcMgr*-BcMgr**	1,361	3279	,174	,081
	OS-Ped	1,677	3279	,094	,077
	Bc-Mgr				

За обраними ознаками респондентів (2020-2024) соціальну підтримку від більшої кількості груп/джерел відчувають (у дужках сумарна кількість груп з високим та середнім рівнем підтримки): магістранти (9) порівняно з бакалаврами (7), жінки (7) порівняно з чоловіками (5), студенти заочної форми навчання (9) порівняно з очною (7), студенти педагогічних спеціальностей (9) порівняно з іншими спеціальностями (6), студенти опитування 2024 (9) порівняно з попередніми роками 2020-2023 (6). Особливо підкреслимо позитивну динаміку зростання більшості показників в ускладнених умовах, що свідчить про посилення соціальної підтримки студентів від досліджених груп.

Порівнюємо отримані результати (2020-2024) за групами соціальної підтримки, які наведено від високого рівня підтримки до низького, а у дужках вказано інтервал мінімальних та максимальних середніх значень, а також сумарні відсотки позитивного вибору за роками опитування респондентів в ускладнених умовах:

- самопідтримка (3,70-3,96; 79,9-86,2%) – стабільно високий рівень та родина (3,48-3,99; 74,7-87,2%) – переважно високий рівень;
- друзі (3,27-3,64; 71,3-83,1%), однокурсники (3,25-3,50; 73,1-80,5%), викладачі (2,76-3,18; 55,7-70,6%), соціальні мережі (2,51-2,96; 47,6-61,7%) – середній рівень;

- деканат (2,08-2,67; 33,2-53,6%), академнаставник (2,12-2,73; 34,3-55,2%), студенти старших курсів (2,20-2,68; 38,0-52,4%) – низький та середній рівень підтримки; професійний психолог (1,49-2,23; 14,5-38,7%) – низький рівень. Позитивно, що має місце певне зростання цих показників.

Отримані нами результати узгоджуються з працею О. Карпенко (2022, С. 272), де зазначено, що у соціально-педагогічній підтримці студентів в умовах війни важливе місце займає сім'я, родина та близькі люди; родина відіграє важливу роль у підтримці людей під час військових конфліктів.

Найбільші статистично значущі відмінності зафіксовано нами (табл. 4) для респондентів за ознакою статі. Студентки мають вищу соціальну підтримку порівняно зі студентами за 9 із 10 дослідженими групами (родина, студенти-однокурсники, студенти старших курсів, академнаставник, викладачі, деканат, соціальні мережі, професійний психолог, самопідтримка). У попередній праці нами виявлено, що студентки виявляють статистично кращі (t-критерій; $p \leq 0,05$) показники внутрішньої та зовнішньої мотивації порівняно з представниками чоловічої статі (Староста, 2024). Імовірно, зазначені вище групи соціальної підтримки виконують роль зовнішніх чинників, які сприяють покращенню показників внутрішньої та зовнішньої позитивної мотивації

навчання для представників жіночої статі в ускладнених умовах.

Висновки. Огляд наведених джерел показує важливість соціальної підтримки студентів різними групами. Особливої ваги така підтримка студентів в Україні набуває в ускладнених умовах через світову пандемію Covid-19, воєнний стан. Проведене тривале емпіричне дослідження (2019-2024) охопило 4069 бакалаврів та магістрантів, аби виявити їх групи соціальної підтримки. Порівняння до та на початку ускладнених умов показує зростання сумарної кількості груп соціальної підтримки з високим та середнім рівнем (наведено середні значення за п'ятибальною шкалою): від чотирьох у 2019 р., – родина ($M=4,02$), друзі ($M=3,89$), однокурсники ($M=3,27$), самопідтримка ($M=3,26$); до семи груп у 2020 р. – родина ($M=3,72$), студенти старших курсів ($M=2,46$), соціальні мережі ($M=2,51$), викладачі ($M=2,76$), друзі ($M=3,35$), студенти-однокурсники ($M=3,36$), самопідтримка ($M=3,86$). Показано наявність статистично значущих відмінностей (t -критерій; $p \leq 0,05$) у посиленні підтримки при переході

2019 → 2020 у випадку студентів старших курсів, академнаставника, викладачів, деканату, соціальних мереж, професійного психолога, самопідтримки.

В ускладнених умовах (2020-2024) для студентів соціальну підтримку від більшої кількості груп/джерел (наведена сумарна кількість груп з високим та середнім рівнем підтримки) отримують магістранти (9) порівняно з бакалаврами (7), жінки (7) порівняно з чоловіками (5), студенти заочної форми навчання (9) порівняно з очною (7), студенти педагогічних спеціальностей (9) порівняно з іншими спеціальностями (6), студенти опитування 2024 (9) порівняно з 2020-2023 (6). Встановлено, що родина та самопідтримка належать до вищого рівня підтримки; друзі, однокурсники, соціальні мережі – середнього рівня; інші групи – низького та середнього рівня підтримки. Виявлено щорічну тенденцію зростання підтримки соціальних мереж та професійного психолога.

Перспективи подальших розвідок доцільно спрямувати на вивчення адаптації студентів до навчання до та в ускладнених умовах в Україні.

Література

- Бойко М. М. Студентоцентризоване навчання в процесі управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя. *Journal «ScienceRise: Pedagogical Education»*, 2019. Вип. 31. №4. С. 41–45. DOI : <https://doi.org/10.15587/2519-4984.2019.176797>.
- Донченко О. С., Пшенична Н. С., Семеняко Ю. Б. Особливості організації освітнього процесу у закладі вищої освіти в умовах воєнного стану. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія «Педагогічні науки»*, 2022. Вип. 2. С. 113–121. DOI : <https://doi.org/10.31494/2412-9208-2022-1-2-113-121>.
- Карпенко О. Є. Соціально-педагогічна підтримка студентів в умовах війни. *Журнал «Перспективи та інновації науки» (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*, 2022. № 12(30). С. 267–276. DOI : [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-12\(30\)-267-276](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-12(30)-267-276).
- Мороз В. М., Садковий В. П., Бабаєв В. М., Мороз С. А. Онлайн опитування студентів у системі забезпечення якості вищої освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2018. Том 68. № 6. С. 235–250. DOI : <https://doi.org/10.33407/itlt.v68i6.2415>.
- Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970-1980. URL : <http://ukrlii.org/slovnyk> (Дата звернення: 01.04.25)
- Староста В. І. Студентоцентризоване дистанційне навчання в ускладнених умовах (пандемія Covid-19, воєнний стан в Україні). *Електронне наукове фахове видання «Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету»*, 2023. Вип. 14. С. 63–77. DOI : <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2023.146>.
- Староста В. І. Мотивація навчання студентів та аспірантів до і під час ускладнених умов (пандемія Covid-19, воєнний стан в Україні). *Науковий журнал Хортицької національної академії. (Серія: Педагогіка. Соціальна робота) : наук. журн. / [редкол. : В. В. Нечипоренко (голов. ред.) та ін.]*.

- Запоріжжя : Вид-во комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2024. Вип. 2(11). С. 105–116. DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2024-11-1>
- Albanna N., & Abu-Safe H. Investigating students attitudes toward computerbased and traditional paper-pencil testing. *Proceedings of ICERI2019: 12th annual International Conference of Education, Research and Innovation* (Seville, Spain; 11-13 November, 2019). Seville, 2019. P. 9668–9678. DOI : <https://doi.org/10.21125/iceri.2019.2357>.
- Bender M., van Osch Y., Slegers W., & Ye M. Social Support Benefits Psychological Adjustment of International Students: Evidence From a Meta-Analysis. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 2019. Vol. 50. N 7. P. 827–847. DOI : <https://doi.org/10.1177/0022022119861151>
- Berry J. W. Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology*, 1997. Vol. 46, N 1, P. 5–34. DOI : <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.1997.tb01087.x>.
- Cohen S. Social relationships and health. *American Psychologist*, 2004. Vol. 59. N 8, P. 676–684. DOI : <https://doi.org/10.1037/0003-066X.59.8.676>.
- Cruywagen S., Potgieter H. The world we live in: A perspective on blended learning and music education in higher education. *TD-The journal for transdisciplinary research in Southern Africa*, 2020. Vol. 16. Issue 1. Article N a696. DOI : <https://doi.org/10.4102/td.v16i1.696>.
- Ghoumane N. Moodle or Social Networks: What Alternative Refuge is Appropriate to Algerian EFL Students to Learn during Covid-19 Pandemic. *Arab World English Journal*, 2020. Vol. 11. Issue 3. P. 21–41. DOI: <https://dx.doi.org/10.24093/awej/vol11no3.2>.
- Grim J. K., Bausch E., & Lonn S. The Real-Time Social and Academic Adaptations of First-Generation College Students During the Global Pandemic. *American Behavioral Scientist*, 2023. Vol. 67. N 13, P. 1555–1573. DOI : <https://doi.org/10.1177/0002764222118260>
- Gundogan S. The Relationship of COVID-19 Student Stress with School Burnout, Depression and Subjective Well-Being: Adaptation of the COVID-19 Student Stress Scale into Turkish. *Asia-Pasific Education Researcher*, 2022. Vol. 32. Issue 2. P. 165-176. DOI : <https://doi.org/10.1007/s40299-021-00641-2>
- Kotera Y., Taylor E., Fido D., Williams D., Tsuda-McCaie F. Motivation of UK graduate students in education: self-compassion moderates pathway from extrinsic motivation to intrinsic motivation. *Current psychology*, 2023. Vol. 42. Issue 12. P. 10163–10176. DOI : <https://doi.org/10.1007/s12144-021-02301-6>.
- Laugu N.; Laksmi; Ibrahim A.; Mulyadi; Mukhlis; Arianto M.S. Social Adaptation through Digital Literacy among LIS Students in Post-COVID-19 in Indonesia. *Journal of Library and Information Studies*, 2024. Vol. 22. Issue: 1. P. 59–89. DOI : [https://doi.org/10.6182/jlis.202406_22\(1\).059](https://doi.org/10.6182/jlis.202406_22(1).059) .
- Lopatovska I., Arora K., Fernandes F.V., Rao A., Sivkoff-Livneh S., & Stamm B. Experiences of the Ukrainian adolescents during the Russia-Ukraine 2022 War. *Information and learning science*, 2022. Vol. 123. Issue 11/12. P. 666–704. DOI : <https://doi.org/10.1108/ILS-07-2022-0093>
- Nguyen P. N., Huu N. N., Quang H. N., Ngo T. V. Intrinsic and Extrinsic Academic Motivation of Students in Teacher Education University of Ho Chi Minh City, Vietnam. *International journal of education sciences*, 2020. Vol. 31. Issue 1-3. P. 51–55. DOI : <https://doi.org/10.31901/24566322.2020/31.1-3.1144>.
- Perry K. E., Weinstein R. S. (1998). The social context of early schooling and children's school adjustment. *Educational Psychologist*, 1998. Vol. 33. N 4. P. 177–194. DOI : https://doi.org/10.1207/s15326985ep3304_3.
- Wei M., Ku T. Y., Russell D. W., Mallinckrodt B., Liao K.Y.H. Moderating effects of three coping strategies and self-esteem on perceived discrimination and depressive symptoms: A minority stress model for Asian international students. *Journal of Counseling Psychology*, 2008. Vol. 55, P. 451–462. DOI : <https://doi.org/10.1037/a0012511>

- Yamagata-Lynch L.C. Blending online asynchronous and synchronous learning. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 2014. Vol. 15. N 2. P. 189–212. DOI : <https://doi.org/10.19173/irrodl.v15i2.1778>.
- Yerken A., Nguyen Luu L. A. A stepping stone to the «West»: Academic adaptation of international students from post-Soviet countries in Hungary. *International Journal of Intercultural Relations*, 2022. Vol. 89. P. 183–194. DOI : <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2022.06.005>

References

- Albanna, N., & Abu-Safe, H. (2019). Investigating students attitudes toward computerbased and traditional paper-pencil testing. Proceedings of ICERI2019: 12th annual International Conference of Education, Research and Innovation (Seville, Spain; 11-13 November, 2019). 9668–9678. <https://doi.org/10.21125/iceri.2019.2357> (eng).
- Bender, M., van Osch, Y., Slegers, W., & Ye, M. (2019). Social Support Benefits Psychological Adjustment of International Students: Evidence From a Meta-Analysis. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 50(7), 827–847. <https://doi.org/10.1177/0022022119861151> (eng).
- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology*, 46 (1), 5–34. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.1997.tb01087.x>. (eng).
- Bilodid, I. K. (Ed.). (1970–1980). Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes / Academy of Sciences of the Ukrainian SSR. Institute of Linguistics : Naukova Dumka <http://ukrlit.org/slovyk> (Date of access: 04.04.2024) (ukr).
- Boyko, M. M. (2019). Student-centered learning in the process of quality management of professional training of the future teacher. *Journal «ScienceRise: Pedagogical Education»*, 31(4), 41–45. <https://doi.org/10.15587/2519-4984.2019.176797> (ukr).
- Cohen, S. (2004). Social relationships and health. *American Psychologist*, 59(8), 676–684. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.59.8.676> (eng).
- Cruywagen, S., & Potgieter, H. (2020). The world we live in: A perspective on blended learning and music education in higher education. *TD-The Journal for Transdisciplinary Research in Southern Africa*, 16(1), Article N a696. <https://doi.org/10.4102/td.v16i1.696> (eng).
- Donchenko, O., Pshenychna, N., & Semeniako, Yu. (2022). Features of the organisation of the educational process in a higher education institution under martial law. *Scientific Notes of Berdiansk State Pedagogical University*, (2), 113–121. <https://doi.org/10.31494/2412-9208-2022-1-2-113-121> (ukr).
- Ghouname, N. (2020). Moodle or Social Networks: What Alternative Refuge is Appropriate to Algerian EFL Students to Learn during Covid-19 Pandemic. *Arab World English Journal*. 11(3). 21–41. <https://dx.doi.org/10.24093/awej/vol11no3.2> (eng).
- Grim, J. K., Bausch, E., & Lonn, S. (2023). The Real-Time Social and Academic Adaptations of First-Generation College Students During the Global Pandemic. *American Behavioral Scientist*, 67(13), 1555–1573. <https://doi.org/10.1177/00027642221118260> (eng).
- Gundogan, S. (2022). The Relationship of COVID-19 Student Stress with School Burnout, Depression and Subjective Well-Being: Adaptation of the COVID-19 Student Stress Scale into Turkish. *Asia-Pacific Education Researcher*, 32(2), 165–176 <https://doi.org/10.1007/s40299-021-00641-2> (eng).
- Karpenko, O.Ye. (2022). Social and pedagogical support of students in war time. *Journal «Perspectives and Innovations of Science» (Series «Pedagogy», Series «Psychology», Series «Medicine»)*, 12(30), 267–276. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-12\(30\)-267-276](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-12(30)-267-276) (ukr).
- Kotera, Y., Taylor, E., Fido, D., Williams, D., & Tsuda-McCaie, F. (2023). Motivation of UK graduate students in education: self-compassion moderates pathway from extrinsic motivation to intrinsic motivation. *Current Psychology*, 42(12). <https://doi.org/10163-10176>. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-02301-6> (eng).

- Laugu, N.; Laksmi; Ibrahim, A.; Mulyadi; Mukhlis; & Arianto, M.S. (2024). Social Adaptation through Digital Literacy among LIS Students in Post-COVID-19 in Indonesia. *Journal of Library and Information Studies*, 22(1), 59–89. [https://doi.org/10.6182/jlis.202406_22\(1\).059](https://doi.org/10.6182/jlis.202406_22(1).059) (eng).
- Lopatovska, I., Arora, K., Fernandes, F. V., Rao, A., Sivkoff-Livneh, S., & Stamm, B. (2022). Experiences of the Ukrainian adolescents during the Russia-Ukraine 2022 War. *Information and Learning Science*, 123(11/12), 666-704. <https://doi.org/10.1108/ILS-07-2022-0093> (eng).
- Moroz, V. M., Sadkovyi, V. P., Babaiev, V. M., & Moroz, S. A. (2018). Online survey of students in the system for quality assurance in higher education. <https://doi.org/10.33407/itlt.v68i6.2415> (ukr).
- Nguyen, P. N., Huu, N. N., Quang, H. N. & Ngo, T. V. (2020). Intrinsic and Extrinsic Academic Motivation of Students in Teacher Education University of Ho Chi Minh City, Vietnam. *International Journal of Education Sciences*, 31(1–3), 51–55. <https://doi.org/10.31901/24566322.2020/31.1-3.1144> (eng).
- Perry, K. E., & Weinstein R. S. (1998). The social context of early schooling and children's school adjustment. *Educational Psychologist*, 33 (4), 177–194. https://doi.org/10.1207/s15326985ep3304_3 (eng).
- Starosta, V. I. (2023). Student-centered distance learning in complicated conditions (pandemic Covid-19, marital state in Ukraine). *Electronic Scientific Professional Journal «Open educational e-environment of modern university»*, (14), 63–77. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2023.146> (ukr).
- Starosta, V. I. (2024). Learning motivation of students and PhD students before and during complicated conditions (Covid-19pandemic, martial state in Ukraine). *Scientific Journal of Khortytsia National Academy*. 2(11). 105–116. <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2024-11-1> (ukr).
- Wei, M., Ku, T. Y., Russell, D. W., Mallinckrodt, B., & Liao, K.Y.H. (2008). Moderating effects of three coping strategies and self-esteem on perceived discrimination and depressive symptoms: A minority stress model for Asian international students. *Journal of Counseling Psychology*, 55, 451–462. <https://doi.org/10.1037/a0012511> (eng).
- Yamagata-Lynch, L.C. (2014). Blending online asynchronous and synchronous learning. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 15(2). 189–212. <https://doi.org/10.19173/irrodl.v15i2.1778>(eng).
- Yerken, A., Nguyen Luu, & L. A. (2022). A stepping stone to the «West»: Academic adaptation of international students from post-Soviet countries in Hungary. *International Journal of Intercultural Relations*, 89, 183–194, <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2022.06.005> (eng).

GROUPS OF SOCIAL SUPPORT OF STUDENTS BEFORE AND DURING COMPLICATED CONDITIONS (COVID-19 PANDEMIC, MARTIAL STATE IN UKRAINE).

Volodymyr Starosta, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor at the Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher Education, State University «Uzhhorod National University», Uzhhorod, Ukraine e-mail : volodymyr.starosta@uzhnu.edu.ua

The article aims to identify and compare students' views on their sources/groups of social support (family, friends, fellow students, senior students, academic mentor, academic teachers, dean's office, social networks, professional psychologist, self-support) before and during in complicated conditions (pandemic OF Covid-19, martial state in Ukraine). The author included 4069 respondents in the anonymous online survey Google Forms during 2019-2024, including: 788 students during 2019, 3281 students during 2020-2024; used IBM SPSS Statistics 23 for statistical analyses. The comparison before and at the beginning of complicated conditions shows an increase in the total number of social support groups with a high and medium level (main values on a five-point scale): from four in 2019, – family (M=4,02), friends (M=3,89), fellow students (M=3,27), self-support (M=3,26); to seven groups in 2020, – family (M=3,72), senior students (M=2,46), social networks (M=2,51), academic teachers (M=2,76), friends (M=3,35), fellow students (M=3,36), self-support (M=3,86). It is shown that there are statistically significant differences (t-test; $p \leq 0,05$) in the increase in support during the transition from 2019 to 2020 in the case of fellow students, senior students, academic mentor, academic

teachers, dean's office, social networks, and self-support. The author found that in complicated conditions (2020-2024), social support for students from a larger number of groups/sources (the total number of groups with high and medium levels of support) is received by master's students (9) compared to bachelor's students (7), women (7) compared to men (5), part-time students (9) compared to full-time (7), students of pedagogical specialties (9) compared to other specialties (6), students of the 2024 survey (9) compared to previous years 2020-2023 (6). The study shows that according to individual characteristics of the respondents (educational level, gender, form of study, specialty) family and self-support belong to the highest level of support; friends, fellow students, academic teachers, social networks have medium level of support; other groups demonstrate low and medium level of support. A trend of increasing support from social networks and professional psychologist was identified.

Keywords: social support; support groups; student adaptation; Covid-19 pandemic; martial state in Ukraine; online survey of students.

Стаття надійшла до редакції / Received 14.03.2025

Прийнята до друку / Accepted 25.04.2025

Унікальність тексту 85 % («StrikePlagiarism» ID 331525057)

© Смаросма В. І., 2025

DOI: <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2025-12-11>

УДК 378:[373.3/5.091.12.011.3-051:811.111]:364-787.3-057.874

Volodymyr Tatarin

ORCID iD <https://orcid.org/0009-0004-8812-4389>

Postgraduate student

Berdiansk State Pedagogical University,

Zaporizhzhia, Ukraine

tatarinvolodymyr99@gmail.com

Iryna Glazkova

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-5280-5471>

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University,

Zaporizhzhia, Ukraine

iy_glazkova@ukr.net

ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR PREPARING FUTURE ENGLISH TEACHERS TO OVERCOME STUDENTS' EMOTIONAL-VOLITIONAL BARRIERS IN THE PROCESS OF PARTNERSHIP INTERACTION

The aim of the scientific article is to substantiate the organizational and pedagogical conditions for developing the competence of future English teachers in overcoming students' emotional and volitional barriers in the process of partnership interaction. The study identifies five structural-functional components of this competence: motivational, cognitive, activity-practical, analytical-reflective, and personal. Three key conditions for its formation are characterized: the creation of a partnership environment, the practice-oriented activity of the instructor, and the involvement of students in analytical and reflective practices. A system of interactive professional tasks (didactic, methodological, practical, and integrative) is proposed to facilitate the integration of theory and practice. The proposed model has scientific and methodological significance and requires further validation in institutions of higher pedagogical education.